

85 FINSKAN SÅSOM UNDERVISNINGSSPRÅK.

Litteraturblad till Saima 4. IV 1844

Vi lofvade i en artikel angående inhemska litteraturen, Saima N:o 2, att till detta ämne återkomma och särskildt till frågan om Finska språkets införande såsom undervisningsspråk i Skolorna. Att härmed kunde göras början i Lägre Elementar Skolan, vågade vi då yttra, och vi hafva sedan dess icke funnit någon anledning att frångå vår öfvertygelse.

10 *Hans Kejsrerliga Majestäts Nådiga Gymnasii och Skol Ordning af d. 6 November 1843* innehåller intet stadgande i afseende å undervisningsspråket för läroanstalterna utom Viborgs Län, vid hvilka sednare vissa läroämnen komma att föredragas på Ryska språket. Det är väl klart, att den i Nåder gifna Förordningen härvid förutsätter, det Svenskan såsom det hittills öfliga undervisningsspråket kommer att bibehållas. Men också kan Lagstiftarens afsigt otvunget fattas sålunda, att detta icke vore för all tid nödvändigt.

Hvar och en, som erfarit, huru snart sagdt omöjligt det är för ett barn af Finska föräldrar att nu vid de offentliga Skolorna komma till någon bildning, skall redan häruti finna nödvändigheten af en förändring. Det är kanske icke känt, men det öfverensstämmer med verkliga 20 förhållandet, att ynglingar om 17, 18 år, hvilka redan genomgått skolans kurs, icke förstå en enda mening ens i Kateches och Religionshistoria. Ifrån första stund de inträdt i skolan, hafva de lärt sig utantill saker, af hvilka de ingenting begripit. De kunna under fortsatt skolgång hinna till god färdighet i grammatik och resolution, äfvensom lära sig någon geometri genom det idkeliga upprepadet af samma termer. Men de kunna aldrig begripligt öfversätta en mening af den orsak, att de icke ega några begrepp. Hvad som egentligen utgör 30 förståndets bildning, är för dem förloradt. Om Skolan kan meddela några moraliska grundsatser, så kunna också dessa icke finnas för den, som aldrig förmår fatta något af sina lärares ord. Därföre ser man äfven deras bana i lifvet så ofta visa spår af råhet och inbilskhet. De hafva lemnat den krets af bildning, de genom födseln tillhörde, och lärt sig anse denna för ringa, men till en högre krets hafva de aldrig hunnit eller kunnat hinna.

Någon kan väl säga: »det var onödigt, att de sträfvade ur sin krets; i landet tränges man likväl nog om tjenster.» Men detta är kärlekslöst taladt. Ty det är icke fråga om att komma till en viss tienst och inkomst, utan att vinna bildning. Att individen ofta blott har förstnämnda egoistiska systemål, betyder här intet. I hvarje land bör man 40 väl hoppas, att den tid skall komma, då man i hvarje samhällsställning söker bildning, icke blott läser några lexor för att taliter qualiter genomgå en embetsmannas examen. I andra länder har man längesedan hunnit den punkt, att embetsrummens dörrar belägras af tienstökande. Men detta har öfver allt fört bildningen in i de näringsidkande klasserna, samt sålunda på samma gång höjt dessas betydelse i samhället och ingifvit aktning för industriela företag och sysselsättningar. Ju längre detta fortgår, desto mera blir äfven den litterära bildningen 50 alla samhällsklassers gemensamma egendom, och man lär sig att anse den, såsom den bör, såsom ett nödvändigt vilkor för medborgerliga rättigheter öfverhufvud. Må man icke kalla detta för fantasier. Det är känt, att i Amerikas Förenta Stater den Europeiska medelklassens bildning triffes i bondens stuga. Och äfven i Finland utgör ju redan en ringa grad af litterär bildning, skriftskolekunskapen, ett vilkor för de flesta medborgerliga rättigheter.

Saken bör således icke betraktas från synpunkten af individens nytta. Ty det kan väl förstådt oftast vara bondens son nyttigare, att han förblifver bonde, än att han sträfvar till en samhällsställning, som icke öfverensstämmer med hans tidigaste bildning inom familjen. Frågan är deremot helt enkelt den, huru massan af nationen skall blifva delaktig af den fortskridande bildningen.

Ett förnuftigt väsende höfves det väl, att till bildningen hysa förtröstan, att fast tro, det menskligheten fortskrider i förädling. Det höfves också en Kristen, emedan han eljest måste förneka sin religions frukter för menskligheten. Men om man tror på bildningens förädlande förmåga, så måste man också erkänna erfarenhetens lära, att ett stillastående i bildning icke kan finnas, utan att det som så kallas i sjelfva verket är ett tillbakagående. Detta kommer sig deraf, att man icke efter ett bestämdt mått af kunskaper kan afgöra, hvad bildning är. Bildning kan icke annorlunda definieras än såsom hög och förmåga att fortgå på sannings och det rättas väg. Säger man alltså, att någonstades ett stillastående i bildning finnes, så är detta i sjelfva verket frånvaro af all bildning. Och ett folk, hos hvilket bildningen stadnat och utdött, går så med snabba steg sin undergång till mötes.

Länge och med skäl har man ansett, att den religiösa bildningen vore tillräcklig för massan af folket, och öfverallt i den Kristna verlden har derföre kyrkan ensam haft dess bildning sig anförtrodd. Ingen vill likväl påstå, att det religiösa vetandet är oberoende af individens bildning öfverhufvud. Hvarje ord, hvarje sats måste naturligtvis på en olika ståndpunkt af bildning äfven få en olika betydelse. När sålunda förkofran i det så kallade verldsliga vetandet icke finnes, så synes det afgjort nog, att äfven det religiösa vetandet måste framskrida trögare. Nu se vi, att folkskolor uppstått öfver allt i Europa. Inom alla Kristna bekännelser, i Ryssland, i Preussen, i Holland, i Frankrike, i England täflar man att bibringa folken en bildning jemte den religiösa. Svårt har man att tro, att detta skulle ske af en nyck. Ett verkligt behof måste här förefinnas. Och det synes obestriddigt, äfven om man icke vill antaga, att en kyrka såsom allt menskligt kan föråldras, att dennas bemödanden likväl blifvit otillräckliga för folkens bildning.

Det kan väl blifva svårt att afgöra, om det Finska folket för närvarande befinner sig på en sådan ståndpunkt. Men säkert är, att denna tidpunkt måste komma. Få nationer hafva varit så stängda ifrån bildningen, att landets bildning talat ett för folket obegripligt språk. Desto nödigare synes det vara att sammanknyta hvarje länk, som åter kan förmedla mellan folket och bildningen. Att ega skolor, i hvilka Finskan vore undervisningsspråk, om äfven deras antal och omfånget för denna undervisning vore ringa, skulle likväl i dubbelt hänseende förbereda en för folkets bildning gynnande framtid. Igenom dessa skolor skulle nemligen både lärare för folkskolan bildas, och början vara gjord till Finska språkets införande i en framtid såsom allmänt undervisningsspråk.

Enligt den nya Skolornningen hafva Lägre Elementarskolorna ett dubbelt ändamål, att nemligen tjena såsom förberedelseklasser för Högre Elementar Skolan, och att motsvara de fordna Pedagogierna eller Lägre Borgarskolor. Det är nu för den sednare kursen, som enligt vår åsigt Finskan med största lätthet kunde införas såsom undervisningsspråk. Den mest inskränkta lärokurs, som för dessa Skolor är tillåten, innefattar endast Kateches, Biblisk historia, Finlands geografi med förberedande globlära, aritmetik, stil- och rättskrifning. Huru lätt skulle icke nu läroböcker i dessa ämnen kunna utarbetas, och huru

ringa är icke i dem antalet af vetenskapliga termer, hvilka kunde försvåra deras meddelande på Finska? Men i samma Skolor meddelas äfven undervisning i geometri, i allmän geografi, i allmän och fäder- neslandets historie, i Svenska och Finska språkens grammatik. Här hafva vi ju en fullständig kurs för en folkskolelärare, om man blott inskränker studium af geometrien och härmed i stället förenar någon liten undervisning i planimetri och stereometri. Äfven för den gosse af Finska föräldrar, som afser kursen i Högre Elementarskolan, skulle denna förberedande undervisning på Finska göra en sådan kurs möjlig.

10 Med geografi och allmän historia kunde ju begynnna först efter inhemtad kunskap i Svensk grammatik, och undervisning i dessa ämnen meddelas på Svenska. Ja vi tro, att det ingalunda vore nyttigt att vid undervisningen Finskan skulle begagnas för alla ämnen. Hvarje lärjunge borde under sin skoltid inhemta någon kunskap i Svenskan. Ty han skall eljest, då han inskränker sig till anförda lärokurs, utgången från Skolan sakna möjlighet att föröka sitt lilla kunskaps- förråd.

Vi afbryta här, emedan saken i sig sjelf är så enkel, och i vår tanke fördelarne af en lärokurs, i andan af den här föreslagna, så i ögonen fallande. Vi upprepa blott, att det vore gagneligare, det de till Högre Elementarskolan intagne alumner förstodo en enkel Svensk mening, än att de lära sig några blad Latinsk grammatik och några propositioner hos Euklides, en lexa, som, emedan omständigheterna göra af nöden en dygd, ofta är så mekaniskt inlärd, att lärjungen icke förstår hvarvt för sig de flesta i lexan förekommande ord, mycket mindre kan fatta innehållet af någon mening. Och likväl, huru svårt är det icke att tillbakavisa en sådan, hvilken derigenom äfven skulle förvisas från all litterär bildning. Han har väl i all händelse ringa utsigt att hinna den. Han vågar också på kunskapens träd mera än någon annan. Men

20

30

möjligheter gifvas, och den, som finner sig i den ställning att afgöra, får så godt han kan trösta sitt samvete med den hårda nödvändigheten.

86 INTELLIGENSBLADET.

Litteraturblad till Saima 4. IV 1844

Denna litterära Upsala Tidning, af hvilken vi nu sett elfva nummer, ådagalägger helt och hållet den sifting vi med ledning af dess första nummer förutsatte och i en föregående artikel (Saima N:o 8) antydt.

40

Artiklar rörande den spekulativa dogmatiken, dess förhållande till kyrkan och Teologiens studium i Sverige samt recensioner öfver åtskilliga vittra produkter, hållna i en sträng estetisk anda, utgöra Tidningens förnämsta innehåll. Mot den hittills sedvanliga teologiska kritiken i Frey, hvilken bestått i citationer ur symbola, och mot det lösa pratet i vitterhet polemiserar bladet skarpt. Denna skärpa, öfver hvilken man redan höjt ängsliga klagomål, och hvilken man bestraffat med vederbörliga anathemer, skall väl tiden mildra. Den är ett nödvändigt ondt vid hvarje företag med lif och anda och har ännu aldrig saknats, då sådana nya åsigtter i vetenskap och skön konst framträd, hvilka verkligen kunna hoppas på en framtid. I sin mon bevisar den värma för sak. Att denna finnes hos Intelligensbladets redaktion, derom vittnar redan dess uppträdande i ofvanangifna sifting. Ty dertill fordras i den pedantiskt hopskrumpna teologien ett i sanning icke ringa mod.

50